

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

*Бондаренко П.В., кандидат економічних наук кафедри фінансового
менеджменту та фондового ринку
Одеського національного економічного університету*

Ідентифікація ризиків виступає фундаментальним етапом у системі їх управління, передбачаючи застосування як традиційних, так і інноваційних інструментів для виявлення потенційних загроз. Серед традиційних методів слід виділити якісні підходи, такі як SWOT-аналіз, що дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози в діяльності фінансових суб'єктів, а також експертні оцінки, засновані на професійному досвіді фахівців. У той же час кількісні методи, наприклад моделі Value at Risk (VaR) та Conditional Value at Risk (CVaR), надають можливість точної оцінки максимально можливих втрат протягом певного періоду з заданим рівнем довіри, що відповідає міжнародним стандартам, затвердженим Базельським комітетом з банківського нагляду в рамках Basel III [1]. Особливо в українському контексті, де спостерігається висока волатильність валютного курсу, інфляційні тиски та вплив зовнішніх санкцій, модель VaR часто доповнюється стрес-тестуванням, яке передбачає моделювання екстремальних сценаріїв, таких як подальша ескалація конфліктів, різкі зміни в енергетичному секторі або посилення геополітичних обмежень. Це дає змогу заздалегідь оцінити стійкість фінансових установ до шоків факторів [2]. Дослідження українських учених підкреслюють значущість інтеграції таких методів у національну практику, зазначаючи, що в умовах трансформаційних змін економіки ризик-менеджмент стає найважливішим інструментом для забезпечення стійкості суб'єктів господарювання [3].

Сучасні технології суттєво розширили спектри інструментів ідентифікації ризиків, інтегруючись з елементами цифровізації та інновацій. Особливо вирізняються штучний інтелект та методи машинного навчання, які відкрили

нові горизонти для аналізу великомасштабних даних. Завдяки цим інструментам стало можливим виявляти аномалії в транзакціях, прогнозувати потенційні загрози та попереджати операційні ризики, такі як фінансове шахрайство чи кіберзловживання. Алгоритми нейронних мереж здатні прогнозувати кредитні ризики на основі історичної інформації про клієнтів, чим підвищують точність оцінок, порівняно з традиційними статистичними методами [2]. Український Національний банк активно впроваджує елементи штучного інтелекту в систему моніторингу банківських операцій, що сприяє ранньому виявленню системних ризиків і посилює контроль регулятора над фінансовим сектором [4]. Крім того, блокчейн-технології забезпечують прозорість та непорушність транзакцій, що знижує ризики фальсифікації даних на фінансовому ринку, особливо в умовах активізації цифрових платіжних сервісів. Додатково, українські дослідження підтверджують ефективність цих інструментів, зазначаючи, що інноваційні інструменти фінансового ринку, включаючи криптовалюти та блокчейн, сприяють диверсифікації ризиків і підвищенню конкурентоздатності національної фінансової системи [5]. Таким чином, аспекти ідентифікації, аналізу та управління ризиками в мінливих економічних умовах підкреслюють необхідність комплексного підходу, коли зовнішні та внутрішні фактори ризику оцінюються в динамічному взаємовпливі [6].

Управління ризиками суб'єктів фінансового ринку передбачає не лише ідентифікацію, але й мінімізацію, трансфер та моніторинг ризиків. Ключовими інструментами є хеджування деривативами (ф'ючерси, опціони, свопи) для фіксації цін та захисту від коливань. У контексті відновлення економіки України хеджування пріоритетне для експортерів, імпортерів та банків через валютні ризики та невизначеність. Ефективним є диверсифікація портфелів для розподілу ризиків. Цифровізація публічних фінансів, тематика конференції, інтегрує Великі Дані та аналітику: системи «ProZorro» та НБУ моніторять корупцію та порушення в реальному часі. Перспективи – регуляторні пісочниці для Фінтех без дестабілізації. Українські дослідження підкреслюють ризик-менеджмент як основу бізнес-стратегії та конкурентних переваг у трансформаціях.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані на глибшу інтеграцію цих інструментів з публічними фінансами, з метою мінімізації системних ризиків та стимулювання сталого економічного зростання, враховуючи специфічні особливості української економічної ситуації.

Список використаних джерел:

1. Basel Committee on Banking Supervision. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. Basel III. URL: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm> (дата звернення: 05.02.2026).
2. Hull J. C. Risk Management and Financial Institutions. 5th ed. Wiley, 2023. 832 p.
3. Балдинюк В.М. Ризик-менеджмент як інструмент управління діяльності суб'єктів. *Економіка та суспільство*. Одеса. 2023. № 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2861/2785> (дата звернення: 06.02.2026).
4. Лаврінченко О.В. Сучасні тренди ключових глобальних фінансових ризиків. Науковий дискурс «Інтеграція освіти, науки та бізнесу у відновленні національної економіки: вибір моделей та механізмів реалізації». Київ. 2025. DOI: DOI:[10.54929/REICST-Conference-25-12-2025-08-01](https://doi.org/10.54929/REICST-Conference-25-12-2025-08-01) (дата звернення: 06.02.2026).
5. Задворний Ю. Інноваційні інструменти фінансового ринку: сутність і класифікація. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2024. Т. 33, № 3. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/6069/6565657449> (дата звернення: 06.02.2026).
6. Самойленко В.В. Аспекти ідентифікації аналізу та управління ризиками. *Економіка та управління підприємствами*. ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця. Харків. 2021. Т. 32, № 71. URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/32_71_5/8.pdf (дата звернення: 06.02.2026).